

Georg Kühlewind Alapítvány

Ötvenhatodik hírlevél

Alapítványunk 56. hírlevelében *Böszörményi László* új fordításában és jegyzeteivel olvashatják Georg Kühlewind *Die Wahrheit tun* c. könyve egy fejezetét, melynek címe: *A hetedik nap vége*. Ugyanez a címe a könyv Kláris Kiadónál megjelent magyar fordításának is.

Az elmúlt hónapokban sok szó esett a Föld általános felmelegedéséről, a hatalmas méretű és semmire tekintettel nem levő környezet-szennyezésről, természeti környezetünk aggodalomra okot adó változásairól, mozgalmakról, amelyek ezeknek a tendenciáknak megváltoztatására szerveződnek, hogy e folyamat ne váljék visszafordíthatatlanná. Hitük szerint a változás halasztást nem tűr.

A Die Wahrheit tun 1978-ban jelent meg először. 41 éve ennek.

Fenyő Ervin

A hetedik nap vége

A zárt világ

Semmiből semmi se lesz¹: így köszönt az öregedő Robert Mayer². Az érzékszervileg észlelhető világ alaptörvénye az anyag és az energia megmaradása: a világ így lezárt, minden adott, nem jön hozzá semmi új. Az adott fölvehet új formákat. De a termodinamika második törvénye, az entrópia³ törvénye ezt is bekorlátozza. Egyrészt: „Az adott mindig csökken az átalakulásban.” Az átalakulásnál energiavész el, hővé alakul, ami arra törekszik, hogy egyenlően oszoljon el a térben. Másrészt ez megadja a folyamatok irányát az egész világra vonatkozóan: minden folyamat ebbe az irányba halad, az energia egyenletes eloszlásának irányába az egész világon. A második törvény többet mond, mint az első, és ezzel megkérdőjelezi az elsőt. Az első szerint lehetséges örök körforgás, a *kezdetre* vonatkozó kérdést nem érinti. A második azonban egyértelmű lecsengést állapít meg, és ezzel erősen a kezdet felé tereli a gondolkodást. Ha az energia koncentrációja az időben csökken, akkor ez arra utal, hogy a kezdetben maximális koncentráció volt jelen, egy anyag- és energia-koncentrátum, ami „felrobbant”. A termodinamika ebben az „ősrobbanásban” látja a teremtés aktusát.

Az érzékszervileg észlelhető világ nemcsak az energia eloszlás tekintetében hanyatlik, hanem az életre vonatkozóan is. Új fajok nem jelennek meg – az ember által kitenyésztett fajokat nem tekinthetjük azoknak –: a régiek azonban elsatnyulnak és kihalnak. Ezt talán részben az

¹ Máiig használatos szólás a német nyelvterületen (*aus nichts wird nichts*).

² Német orvos és tudós (1814 – 1878).

³ Egy rendszer rendezetlenségi fokát jellemzi. Minél rendezetlenebb egy rendszer, annál valószínűbb.

ember tevékenysége okozza, de ez annyiban lényegtelen, hogy ez is hozzátartozik a zárt világhoz, és ugyanabból a tudatból származik, amelyik ezt a világgépet létrehozta, amiben nem lehet megkülönböztetni a „képet” a „világtól”. A zárt világ képe kizárja a kezdés fogalmát, mert a zárt világban csak folytatás lehetséges. Ezzel a tudat is kizárt, a gondolkodó tudat vagy öntudat. Egy csak önmagát folytató tudat nem juthat nyugalomra, nem fejleszt ki Én-tudatot, önmagát tapasztaló világosságot.

Ezért a zárt világ a megismert világgépet határozza meg magát, de kizárva a megismerést, ami megismerte, mert megismerés csak Én-re képes lény számára lehetséges, és a megismerés nem lehet folytatás, következmény, hanem csakis kezdetből eredhet.

Az égés

A biológia, hűségesen követve a termodinamikai elképzeléseket, az emberi és állati életfolyamatokat alapvetően egy fajta oxidációnak⁴ tekinti. Ez teszi lehetővé az egyéb folyamatokat. Ezen túlmenően, az emberi létet is úgy kell tekinteni, mint égési folyamatot: az ember energiaszükségletét szinte kizárólag égési folyamatok fedezik. Az ember eltüzel mindent, ami a Földön elérhető. A redukciós folyamatokat a párhuzamos oxidációs folyamatok teszik lehetővé, mint az olvasztókemencében.

Az egyetlen olyan redukciós folyamat a Földön, ami kompenzáló oxidációs tevékenység nélkül zajlik le, a növények asszimilációja. A napsugarak hatására az asszimiláció redukált szénkötéseket és oxigént termel szénsavból és vízből – amik különben, az állati testben és az emberi iparban oxidációs folyamatok termékei. A növényeknek ez a képessége teremti meg az alapot minden „magasabb rendű” életformához, amelyek elégetik az asszimiláció eredményeképpen létrejött anyagokat. A növények fény-lélegzése az eredetileg egységes táplálkozás-lélegzés-észlelés-folyamatok, az ős-kommúnió képe, szimbóluma.

A növénynek nincs érzetekkel rendelkező tudata, nem játszódnak le benne folyamatosan halál-folyamatok. A növény csak a sötétben „éget”, lélegzik úgy, mint az állat.

A szervezet felépítése redukciós folyamatokon keresztül jön létre, amelyek a növénynél túlsúlyban vannak, az állatnál nagyrészt égési folyamatok fedezik. A felépítés minden szervezetben *formát* hoz létre. Ha az életet a megmaradás elvének megfelelően fogjuk fel, akkor a *forma megtartását* jelenti, a formát kitöltő anyagok változtatása által, függetlenül a táplálék formájától és – amint ez a növénynél teljesen világosan látható – a forma megtartását az egyedek keletkezésén és elmúlásán túl. A forma minden variáció, behatás, körülmény ellenében is *megmarad*: a forma idea. Forma nélkül nincs élet. A formának azonban nincs helye az energetikus-kalorikus világgépetben; az égési hő nem fejezi ki, és az entrópia sem tudja megragadni egyetlen egyszerű növényi levél formáját sem, sőt épp azt fejezi ki, hogy igen nagymértékben valószínűtlen.

A forma idea. Az idea kezdést jelent. Egy ideát nem lehet más ideákból se levezetni, se megmagyarázni: a megértésük is kezdetet igényel.

⁴ Kémiai folyamat, amiben egy atom, vagy ion, vagy molekula elektronokat ad le, és ezzel növeli ún. oxidációs számát. A leadott elektronokat fölvevő anyag ennek megfelelően a fölvevő elektronok számával csökkenti oxidációs számát – *redukció*. Az oxidáció eredetileg az oxigén felvételére vonatkozik, mindenekelőtt az égésre.

Az égés elpusztítja a formát: a halálban a holttest formáját, az élőben a működő, az anyagot szervező és mozgató ideát.

Az ember ég és elégeti maga körül a világot. Tudatával, ami az égésen alapul, elpusztítja az életet.

A vasárnap vége

Az ember fölégeti a Föld ajándékait. Semmit se teremt hozzá, csak kombinálja az adott anyagokat, és ennek égetés az ára. Másrészt az égés után salak marad, amihez a Föld már most is szűkösen tűnik. Termékenysége, tüzelőanyag, fém, víz és levegő készlete, a Föld egész felülete egyre jobban kimerül. A legveszélyesebb salakot az atomenergia termeli, amitől az energia problémák megoldását remélik⁵.

Noha az ember dolgozik – úgy tűnik egyre kevesebbet –, a Föld ajándékaiból él: vasárnapi létezés. Egyre kevesebbet szeretne dolgozni és egyre kényelmesebben élni. Ez a munka kizárólag a test jóltartására és kényelmére irányul; nem kezdés, hanem következmény, és a zárt világhoz tartozik. Az ember csak a művészetben és a tiszta tudományokban „kezd”; annak tudásából, hogy látása, gondolkodása, tapasztalása van, még nem vont le semmilyen következtetést sem. Ezek nemcsak sajátjai, de tud is róluk: ezért nevezik gondolkodásnak, tapasztalásnak, látásnak. A kezdet helyszíné *ott* lenne, ahol ezeken az adottságokon belül *kezd* valamit, mert velük minden más is elkezdődhet.

Az adományok hamar elfogynak, a Föld minden szempontból szűkké válik, a vasárnapi lét a végéhez közeledik. Mindent elhasználunk. Végül nem segít semmilyen ügyeskedés, semmilyen hulladékfeldolgozás és semmilyen technikai trükk: a zárt világ törvényei érvényesülnek. Ebből a világból nem vezet ki olyan gondolkodás, ami maga is a zártság jegyében áll: a dialektikus gondolkodás, fogyatkozó intuícióival, növekedő alkalmazási technikáival. A kiút a kezdetben van. Az ember egyelőre az eddigi irányban keres: nem veszi észre – nem elég logikus hozzá –, hogy a zárt világon belül mozog.

A hetedik nap

A teremtési történet a kezdet említésével kezdődik. Az istenség beszéddel teremt, mindig újra *kezd*: a beszéd kezdés. „Mikor pedig elvégezte Isten hetednapon az ő munkáját, amelyet alkotott vala, megszűnénk a hetedik napon minden munkájától, amelyet alkotott vala. És megáldá Isten a hetedik napot, és megszentelé azt; mivelhogy azon szűnt vala meg minden munkájától, melyet teremtve szerzett vala Isten.”⁶

Mivel a világban mostantól nincs kezdés, nincs teremtő, ezért – legalábbis elvileg – minden kiszámítható. A teremtő istenség elhagyta a világot, ami ezért múlt világ. A neki megfelelő megismerési mód a tükrözött tudat, ami csak a múltat, a számíthatót tudja megismerni. Amit

⁵ A könyv írásakor – 1978-ban – még nagyon elterjedt volt az atomenergia iránti lelkesedés, bár épp ebben az évben játszódott le Ausztriában az a népszavazás, aminek eredményeképpen nem helyezték üzembe a több mint 10 éven át épített zwentendorfi atomerőművet. Az atomenergia azonban azóta is szinte mindenhol jelen van.

⁶ Károli Gáspár fordítása. A *Septuaginta* (a *Biblia* görög nyelvű fordítása kb. Kr. e. 300-ból) szövege szerint az idézet így végződik: „... amelyet Isten teremteni kezdett”.

előre ki lehet számolni, a múlthoz tartozik. A zárt világ a teremtés hetedik napja, amelyen az istenség már semmit sem teremt, semmit sem kezd.

Ami kiszámítható, számítsák csak ki, arra való. Ha a számítás pontos, vagyis mindent tekintetbe vesz, akkor ki fogja mutatni a számítható világ eredményét: „a csődöt”, a beismerést, hogy így nem megy tovább. Mindenből kifogyunk, nemcsak a materiális, hanem a morális javakból is. A család pl. széthullott, és intézményekkel próbálják helyettesíteni. De ezeket is ugyanazzal a mentalitással hozzák létre, amelyik a család széthullásához vezetett. Addig lehetségesek, amíg – a mentalitással szemben – vannak áldozatkész emberek, de ez a mentalitás az intézményeket is tönkre fogja tenni.

A kígyó hazudott: az ember nem lett olyan, mint Isten, nem lett olyan, aki előre tudja, hogy mi a jó és mi a gonosz – az egyetlen, aminek értelme lett volna –, hanem csak utólag, a gonosztól való szenvedésben. És főleg, nem kapta meg a kezdés képességét, az istenség tulajdonképpeni erényét, csak előkészületet hozzá. Csak sokkal később kapta meg ennek a képességnek a csíráját a gyógyulás lehetőségével együtt: a *charis*⁷ képességét, azt, hogy „ingyen”, ok és célzatosság nélkül tud cselekedni – szeretetből. De még ez a tehetségünk sem lehet pusztán adomány⁸, kezdésnek kell lennie: ez maga a kezdés. Az „orcád verítékével” való munka a hetedik naphoz tartozik, nem kezdés, mert a test, a teremtett kedvéért kell megtennünk.

A kezdés kezdete

A tudat még nem kezdés, az ember megkapja, mint a lélegzését. A megismerés nem kezdés, az ember megkapta, mint az emésztését. A tudat önmagában: világ, kép, ez, az; még nem: *van* világ, *van* kép. A képi tudat még nem *tud* a képekről – csak mi beszélünk róla. A képi tudat nem lát rá önmagára, nincs benne „meg-ismerés”. Akkor van megismerés, ha tudunk róla. Ezért ma *van* megismerés; tudunk róla. Még ez sem kezdés, csak a lehetősége. Az ember azonban úgy él, mintha nem tudná, hogy van látás, gondolkodás, tapasztalás. Úgy él, mint a régi képi tudatban, mintha nem lenne öntudat.

Ha az ember komolyan venné a tapasztalást, egyáltalán felismerné, mint önálló entitást, és nem tekintené mechanizmusnak, vagyis a megismerthez tartozónak, akkor azonnal eljutna a szellemtudományhoz. Akkor a megismerést tenné kutatása tárgyává, és ahhoz túl kellene lépnie a tükrözött tudaton. *Ez* kezdés lenne, mert semmiből se következik: teremtés a semmiből. Semmi se kényszerít rá. A megismerés vagy az öntudat, pusztán léte által magában hordozza ezt a lehetőséget: az ember egy pillanatra eljut képvilága kontemplációjához – minden kép; és noha tudja, hogy van megismerés, megkülönbözteti magát az adott képektől, de adódásukat nem látja. Adódásuk tehát érzékfölötti. Az én-tudat a megismerten, a tőle való megkülönböztetésen gyullad fel. Ha az Én nem követ valamit, ha valami nem tudatosan van benne jelen, akkor ez objektív tényként jelenik meg számára, mint külső valóság. Mivel az észlelés folyamatát az Én nem követi, ezért az ember valóságértéket, realitást, létet tulajdonít az észleleti világnak. De mivel megjelenik, az Énnek jelenik meg: az Én mindig jelen van benne, de nem tudatosan, tudatfölötti módon. És ezért jelenik meg elmúlt tényként az Énnek, akinek a *megismerten* lobban fel a tudata – mint én-tudat.

⁷ Görög: kegyelem, szeretet (ld. még G. Kühlewind: *A Logosz felismerése*, Charis és Aletheia)

⁸ Lefordíthatatlan szójáték: „Gabe” jelent tehetséget, képességet, adottságot, ajándékot és adományt is.

Mivel csak a megismertet éli át, a megismerést nem, aminek ezért nem tulajdonít létezését, az ember nem veszi észre, hogy a lét – a világe és a sajátja is – a megismerésben kezdődik. Vagy inkább: a megismerésben, a megismertben *végződik*. Amit ma létezésnek nevezünk, az a megismert világ. Létnék tartjuk, de nem megismertnek, nem fogalomnak, képzetnek, észleletnek, hanem azon túl, éppen annak, amit nem ismerünk meg benne, ami a megismerés jelenében van, nem a múltjában: abban, amiben együtt *alszunk* a világgal. Az igazi lét a megismerés jelene, a folyamat, a megismert soha nem tapasztalt adódása. A megismert világ a lét utolsó, megtört hullámverése. Addig az ember teljesen egy a léttel, része annak: a megismerésben elválasztja magát a világtól, szembefordul vele, a világból tárgy lesz, belőle alany: a világfolyamat, a megismerés alanya és tárgya. A megismert világ, a tükrözött tudat világa mögött vagy fölött az ember azonos a léttel, és ez a lét a megismerés *folyamata*. A lét nem a múlt – a megismert –, hanem *létesül*. Ebből a létből van az ember kizárva, amióta fölmerült a zárt világ képe és amióta önmagát is odasorolja, mert nincs tapasztalása a zárt világ – képének – adódásáról. Ezért nem számolják az emberi lét csíráját, a megismerést a lét fogalmához. Kívül áll rajta: a valóság a megismerés nélkül is teljesnek tűnik, mintha semmit se tenne hozzá a valósághoz – noha a megismerés tesz róla minden kijelentést, pl. ezt is. Az a megismerés, amit ma ismerünk valóban ilyen. De a lét súlyát, valóságosságát, nem a tükrözött megismerésből ismerjük, hanem a közvetlen megismerés maradványaiból – mint az én, az evidencia, vagy a nem-én semmire nem visszavezethető tapasztalása. A kezdet minden megismerésben észrevétlenül felvillan, és aztán kialszik. Az ember észreveheti, és ha észrevette, meg is tapasztalhatja.

Mi tartozik az emberhez?

Az ember nem ura se életfolyamatainak, se érzéseinek, se testének. Csak a gondolt – múlt – gondolkodásban tud „ént” mondani. Észlelésén nem tud változtatni: észlelésében nem is én. Mindebben befogadó: nem maga hozza létre az észleleteit. Egyetlen pontban van érintkezésben a léttel: ahol „ént” mond. Ez az egyetlen léttapasztalása. Minden tapasztalást ehhez viszonyít: a másik tapasztalását, az evidencia tapasztalását. De ez a pontszerű érintkezés a léttel még nem kezdet, csak a lehetősége, és minden megismerés alapja.

Megismerés csak egy „én” számára lehetséges. Az állatok „megismerése” nem az, hanem természeti folyamat, csak az ember nevezi megismerésnek. Az állat viselkedése vihar előtt egy a viharral; az oroszán és zsákmányának története egy történet. Amíg az ember nem ismerte a megismerés fogalmát, az ő képi megismerése is természeti folyamat volt. Csak kép van: nincs látó, nincs látás, nincs látott, és nincs az, aminek a képeről beszélünk. De benne volt a fogalmiság – annak, amit *ma* így hívunk – adódása is: az ember mindig ki tudta mondani, hogy mit lát. Szó és kép azonos volt, következésképp szó és fogalom is.

A kezdet ma leginkább a művészetekben érhető el. A művészetek a megismerést megelőző történetet képezik le, arra törekszenek, hogy megjelenítsék ezeket a megelőző folyamatokat, vagyis a magát létet. Nem megismeréseket hoznak létre a tudatossá válást megelőző folyamatokról, hanem kifejezik őket az észlelés nyelvén. A zenében *elé* hallgatunk annak, ami felcsendül, különösen az aktív zenélésben, különben nem tudnánk lejátszani vagy elénekelni azt, amit csak később hallunk. A festészetben *elé* nézünk a látottnak, különben a kép nem lenne más, mint reprodukció, valami kész visszaadása. De sohasem reprodukció, mindig akció – aktualitás. A látás, hallás, tapintás, vagy a sorsformálódás, a jellem ábrázolása. Amit

különben nem hallunk, azt halljuk a zenében, amit különben nem látunk, azt festjük a festészetben – a hallást, a látást. Az hogy ez létezik, tanúsítja, hogy az ember foglalkozik a látással, nemcsak a látott, hallott létezik számára. A barlang falára festett bölény valóban mágia: az ember és a kép, az ember és a világ elválasztódása. Az ember és a bölény története megszűnik egyetlen történet lenni, az ember *rálát arra, ami megtörtént*.

A lét: létesül. Mindig *létesül*, a létrejövésben, a kezdésben válik létté. Az ember kivételével ma az egész világ kiszámítható, mert *nincs benne kezdés*. Az ember éppen annyiban ember, amennyiben nem kiszámítható; az emberfaj részeként kiszámítható. Embernek azt hívják, akiből csak *egy* van, egyetlen egy: mint megismerő, teremtő, kezdő lény – szeretetre képes lény. Ha a szeretetnek oka vagy célja van, vagyis „következik” valamiből, akkor nem szeretet. Akkor se, ha „sorsszerű”. Csak akkor van értelme, ha őскеzdet, első mozdulat, különben következmény, reakció, nem szabadságból lélegzik.

A megismerésben, a művészetben, a szeretetben tovább él a lét, bennük megjelenik az emberben a kezdés – a semmiből teremtés – csírája. Amikor a hetedik napon az istenek befejezték a kezdést, elhelyezték a csíráját az emberben. Az istenek alkonya az emberi teremtés hajnala. A lét az emberben él tovább.

Az őскеzés képességét a keresztény tanításban „*charis*”-nak, vagyis kegyelemnek nevezik. Kifejezi az ős-okokat és cél nélküliséget, a választást, az „ingyent” – egyszersmind a visszasugárzót, a köszönetet vagy hálát. Ezt a képességet értelemszerűen nem lehet se adni, se kapni; elérésének magának is kezdetnek kell lennie. Erre vonatkoznak a *János evangélium* első verseiben azok a szavak, amik a megragadásra, megértésre, befogadásra utalnak: *lambanein*; vagyis mi veszünk át és fogadunk be.

Kiűzetés a Földről

Ha az ember továbbfolytatja a hetedik napot, amin kiűzetik az Édenkertből, akkor az érzékszervileg észlelhető Földről is kiűzetik majd. Az Éden, vagyis az élő, jelenléti megismerés földjének elvesztése tudati átalakulás, amit irányának tudatossá válásában *esésnek* neveznek. További tudati átalakulások érzékalatti világba űzik az embert, ha nem érik meg benne időben a kezdés képessége. Az érzékalatti világ tünetei már itt vannak. Az csak az érzékszervileg észlelhetőre korlátozott világkép, az atomisztikus világkép, ami szerint az egész a részekből épül fel, az alulról fölfelé haladó természetes fejlődés ideája, a magánvaló, és hozzá kapcsolódva további tudatalatti fajták, amiket a világ alapjának tekintenek, a gondolkodás összetévesztése az asszociációval, a magasabb megismerési erők lesüllyedése önző-ösztönös impulzusokká, hogy legitimálják a szellemtudományok dialektikus vagy babonás felfogását. A Föld elvesztésének külső jelei a környezetvédelem, az aggodalom a Föld túlnépesedése, az energia és a nyersanyagok elfogyasztása miatt: mindez szolgálhatna valóban a Föld megóvására, ha közben tudnánk, hogy ezeket a problémákat ugyanolyan kevéssé lehet megoldani a *tudat átalakulása* nélkül, mint a tőke expanzióját, ami szintén meg kellene állítani az általános katasztrófa elkerüléséhez.

Érzékalatti világ, aminek a részjelenségeit úgy tekintik és kezelik, mintha az egész lenne.

A Föld elvesztése az, hogy az ember fölhagy az emberléttel, egy olyan létformát „választ”, ami az ember és az állat között van. Tulajdonképpen még senki se mondta ki komolyan, hogy ki az ember.

A nyolcadik nap

A hetedik napnak vége. Ha az ember nem lép be a nyolcadikba, akkor annak alsó tükörképét valósítja meg: elveszíti a Földet, kiűzetik róla. A nyolcadik nap az, ha az ember *kezd*, teremteni kezd. Ez a teremtés a megismerés már elért – és még el nem vesztett – irányában van: az intuitív pillanat meghosszabbításában és ezzel megtapasztalásában áll. Vagy úgy is mondhatjuk: a jelenléti világ tapasztalásában a múlt helyett. Az ember ezáltal *teremti* a jelenlét világát, a jelenlét bölcsességét. A múlt bölcsessége a teremtett világ törvényeinek megismerése; a jelen bölcsessége a „szellemi” megismerés, a közönséges megismerést megelőző folyamat megismerése.

A jövő bölcsessége a szeretet. Ma a kezdet helye az emberi Én. A teremtő Én világában a bölcsesség szeretet. Nem teremthet benne harmóniát a múlt bölcsessége, de még a jelené sem, mert nem számol a kezdéssel – a másik kezdésével. A szeretet bölcsesség, ami figyelembe veszi a kezdést, nem valamilyen a múltból tanult törvényszerűség miatt, hanem ezt is kezdetből. Előre ért, mielőtt múlt lesz belőle – ahogy szeretők értik egymást.

A megtestesült bölcsességet alkalmazkodásnak hívják. A bölcsesség elérése, megismerése is alkalmazkodás: utánzás, és az utánzó mozdulat tartása; magasabb szinten, mint megismerés ragyog fel. Az élő növény élő szó, olyan forma, ami csak elevenségében meghatározott, nem az ásványisággal kitöltött megjelenésében. Az állat „alkalmazkodása” belső érzékenység és mozgás. Az emberé a szeretet: alkalmazkodás ahhoz, ami *nincs*, se mint ásványiség, se mint élet, se mint érzékenység: még teljesen a kezdetben van.

A teremtés szeretet. Az istenség önmagában tette szabaddá a helyet a teremtéshez, mielőtt az lett volna – általa *lett* –: az istenség nem önmagát gondolta. A szeretet a szellemi – jelenléti – megismerés megállítása. A jelenléti megismerés a közönséges megismerés megállítása. A szeretet individualizált bölcsesség: individualizált az alanyban, térben és időben.

A szeretetnek szüksége van a lélekre, a lélek határaitra ahhoz, hogy az elválasztottság ellenére beléphessen az észleleti világba, mint az a többlet, ami legyőzi a múltat, minden eddigit – ami nem folytatja a régit. Közvetlenül az Énből fakad, figyelmen kívül hagy minden számítást, túllép minden törvényen, és *úgy* valósítja meg, ő teremti az új törvényeket. Nemcsak, hogy nem ismer semmilyen célkitűzést, és nincs benne semmiféle „miért” – „alkalmazkodik” a nem-létezőhöz, a még-létre-nem-jöthöz, aminek semmi „kilátása” sincs arra, hogy legyen, de a szeretet *mégis* van. Mindannak ellenére, ami racionálisan, értelmesen indokolható, mindannak ellenére, ami másból van, mint szeretetből. *Ez az új parancsolat: „amiképpen én szerettelek titeket”⁹ – mindannak ellenére, mégis.*

Mindazok, akik bármikor is *elkezdtek* valamit, *mégis* kezdték el – „mindannak ellenére”. Lehet, hogy a maguk idejében úgy érezték, és úgy is fejezték ki magukat [mint Luther]: „Itt állok, és nem tehetek másként”; de aki ma a világosság utáni szeretetből tesz valamit, mondhatná inkább: „Itt állok, és tehetnék másként is.”

A szeretet a másikért és nem önmagáért való cselekvés tudata. Az emberek eldönthetnék egy szép napon, hogy kölcsönösen bizalmat ajándékoznak egymásnak: magától biztos nem fog bekövetkezni. Ha józanul meggondoljuk, akkor morzsányi esélye sincs annak, hogy az ego-tudat, a magamnak-cselekvés, magamnak-gondolkodás helyett a szeretet-tudat valósuljon meg. Csakhogy éppen ez a megfontolás is az ego-tudatból jön, és eredménye, a „nem”, maga

⁹ János 15, 12: „Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amiképpen én szerettelek titeket.”

az ego-tudat. Éppen ezen kell túljutni: a mérlegelések, az „okok” a múlthoz tartoznak és a jövőben is csak múlt jöhet belőlük; amíg ebben maradunk, *marad* a múlt. Ha szeretetet akarok adni, akkor minden megfontolásnak hallgatnia kell: csak adni akarhatom, kapni vagy elvárni nem. A „hogyanban” játszhatnak szerepet a megfontolások, de a döntésben nem.

Igazság és szeretet

Az állat természetes környezetében bölcsen viselkedik. Ez ösztönös bölcsesség, nem *igazság* – az állatnak nincs igazsága. Az ember a megismerésben nem ösztönös, szembe tud helyezkedni a bölcsességgel; kívül van rajta, látja, és megismeri mint bölcsességet. Ahogy az állatban a bölcsesség ösztönösen működik, úgy ma az emberben a szeretet túlnyomórészt ösztönös, nem *akarja*, hanem inkább érzi. Amennyire az állati „bölcsesség” különbözik az emberitől, annyira különbözhetne a megváltozott szeretet jellege a mostanitól. Ahogy az igazság az ember öntudatából fakad, úgy válhatna a szeretet egy magasabb szinten megvalósított öntudat teljesen tudatos és akart tevékenységévé.

Az igazság keresése – az emberi bölcsesség – a szeretet előiskolája. Nemcsak azért, mert elvezet a szeretet „hogyanjához”, hanem azért is, mert a megismerés létrejöttében valósítja meg magát először a kezdet képessége. A megismerésben fel kell adnunk magunkat, hogy a világ legyen, föl kell adnunk magunkat a másikért, aki immár – és eredetileg sem – más.

Az ember feladja magát a megismerésben: ezzel kiszámíthatatlanná válik; azzá, aki kiszámol. Kimeríthetetlenül válik: azzá, akiből merítenek. A szeretetben az *akarásban* adja fel magát, hogy a másinak megfelelően akarjon – megismerő akarással. Az akarásban is forrássá válik, kimeríthetetlenül, nem a másik költségére.

Csak az igazság keresése, a megismerés kultusza hozhat harmóniát az embernek és az emberiségnek: nem az én igazságom, az én megismerésem, hanem az igazság és a megismerés: nem én, hanem a Logosz a megismerésben. Csak a világosság szolgálata hozhat békét, azáltal, hogy az ego ereje átalakul a megismerés erejévé.

Az igazság keresése az egoítás legyőzésére nevel. Ez nem harc, hanem *átlátás*. Ez a győzelem megnyitja az utat az ember teremtő erejéhez, a szeretethez. Ehhez szükség van az igazság kultuszára, hogy ne az ego, hanem az igazság szerint szeressünk. Az ego meg sem tudja ismerni ezt az igazságot; hiába is közölnék vele. „És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket.”¹⁰ – és az igazság elvezet titeket a szeretethez. Ahol megvalósul az *aletheia*, megjelenhet a *charis*. Az igazság keresésének mozdulata már a szeretet mozdulata, az „én” és „enyém” feladása. Legyen meg a Te akaratod. Minden – önzetlen – befogadó mozdulat a szeretet mozdulata. Ezért minden szeretet alapja az igazság szeretete.

Gyakorlati következmények

Mindig is absztrakt álmodozónak vagy utópisztikus rajongónak tartották azokat, akik nem rövidtávú „gyakorlati” szemlélettel gondolkodtak; akárcsak azokat, akik nem saját vagy közvetlen környezetük érdekeire gondoltak.

¹⁰ János 8, 32.

A „fogyasztói társadalom” kifejezésnek, ahogy általában érteni szokták, semmilyen létjogosultsága sincs. Nincs ma olyan társadalom, amelyik a fogyasztók érdekeit tartaná szem előtt, már csak azért sem, mert érdekeit senki se kérdezte, és senki se ismerte meg.

Amit ma fogyasztói társadalomnak hívnak – a kifejezés maga a fogyasztásra csábító reklámot jelenti –, valójában egy árufölöslegben szenvedő társadalom. A termelés nem a fogyasztók, hanem a profit érdekében történik, és ennek érdekében irányítják és manipulálják a fogyasztók igényeit.

Ezzel a fogyasztói társadalommal áll látszólag szemben egy áruhiányban szenvedő társadalom, amiben a termelés – elvben – terv szerint történik¹¹. A tervet nem a fogyasztók készítik. Az állam szükségleteit tartja szem előtt, közöttük a fogyasztókét is, amennyiben az adott körülmények között lehetséges és politikailag elkerülhetetlen. A gazdasági élet „mikéntjét” illetően mindkét rendszerben éppen a fogyasztók véleménye érvényesül a legkevésbé; már csak azért is, mert a fogyasztók ebben a minőségükben szervezetlenek. Ugyanezt mondhatjuk az élet többi területéről is, az aktuális nyílt vagy rejtett manipuláció mértéke szerint.

Annyiban azonban *fogyasztó* a társadalom, hogy elhasználja a Föld javait, általában készleteire való tekintet nélkül, anélkül, hogy hozzáadna valamit a Földhöz. Az árufölösleg haszonélvezőinek nyilvánvalóan érdekében áll, hogy folyamatosan fokozzák az emberek igényeit, és mindig új igényeket gerjesszenek. Nehéz ma megkülönböztetni a mesterségesen tenyésztett igényeket azoktól, amik valóban a fogyasztók érdekében állnak. Az igények állandó fokozása, az elégedetlenség újabb fokozatai, majd ismételten új igények: ez az ego-tudat körforgása, fogyasztás a fogyasztásért.

Mindkét rendszer alapja az ego tudat: a rendszerek megítélése majdnem teljesen az anyagi javak hozzáférhetőségére korlátozódik. A „személyes szabadság” korlátozása általában ugyanennek a szempontnak felel meg¹²: az ember szabadsága az ego-tudat börtönében, ahol nem lehet igazi szabadság. A nagyobb „szabadság” az egyik oldalon semmivel se jelent kisebb veszélyt az ember valódi lényére, mint a másik oldalon a mozgási, tájékozódási és közlési szabadság *bevallott* korlátozása. Nincs több szabad ember nyugaton, mint keleten.

Szabadság *nincs*, szeretet *nincs*, legalábbis nem úgy, ahogy egy ház vagy egy kutyaól *van*. De a szabadság és szeretet elhatározás kérdése, a bizalommal együtt: elhatározhatnánk közösen, hogy megvalósítjuk, holnap reggeltől, vagy ettől a pillanattól. Miért dolgoznánk kevesebbet vagy kevésbé hatékonyan, csak azért, mert a másik igényeinek a kielégítésén dolgozunk? Éppen ellenkezőleg, mennyi energiát és aktivitást lehetne megtakarítani és hasznosabbra fordítani abból, ami ma valódi vagy vélt *saját* érdekeinkre fordítódik!

A szeretet forradalma

A Föld *egy egész*. A földi tudat szeretet-tudat. Az emberben ma nem az *egész* ember, csak egyes részeinek világossága működik, pl. a gyomoré vagy bármelyik másik részéé. Rész-tudat szerint él. A rész-tudatban nem a világosság jelenik meg, hanem mindig csak *valami*. *Valami*

¹¹ A könyv íráskor számos országban (főleg Kelet-Európában) még „szocialista tervgazdaság” működött. A szocialista tervgazdaságok elterjedtsége azóta Kelet-Európában megszűnt és világszerte jelentősen csökkent, de ez semmit sem változtat az itt leírtak érvényességén.

¹² A kelet-európai, ún. szocialista országokban pl. erősen korlátozták, a Nyugat-Európába való utazást.

akkor jelenik meg a tudatban, ha nem kontemplál, nem tapasztalja a megismerést. Ha nem kontemplálok, akkor valami rejtve marad, mert nem *látok*, hanem *valamit* látok. Az adódás és mindig újabb adódás kívül marad: egyre több jön létre, ami *van*, amihez nem tartozik adekvát tapasztalás: növekszik a világ sötétsége. A rész-tudat ragaszkodik a rész-tudathoz. A rész-tudat természete, hogy fönnt akarja tartani magát részként: ez az erő hozta létre. Ezért a részek között szükségszerűen diszharmonia uralkodik. Rész az, ami elidegenedett az Éntől, ami nem jelenik meg az Én jelenében. Ezért van az, hogy „a testnek gondolata halál”¹³. A test eleve rész, és részekből áll. A rész mindig részekből áll: keletkezésének ereje folytatódik benne.

Az ember magam-érzésének rész jellege van, önmagára irányul: az ember kiszakadt a világból, a létből, amivel csak megismerés kötheti össze, magának-valósága nem. Az elszakadás szükséges volt valamikor, azért, hogy létrejöhessen a megismerés és aztán a szeretet: ma anakronizmus és betegség.

Ami nem szolgál, az magának-való, rész, részlet, ami az egész helyett akar uralkodni. Mivel rész jellege van, nem tartozik az emberi szinthez. Ami nem emberi, nem felel meg a Földnek. Ami nem adja fel magát, a Föld valóságának megbetegedése.

A világ beszél – ez a kinyilatkoztatás akarata –, azért, hogy az ember megismerje. Azért, hogy az ember teljesen ezt akarja: a teljes megismerést. Legyen meg a Te akaratod¹⁴. Az ember képes rá, hogy világossá alakítsa át a világot – a manicheusok¹⁵ *terra lucida*-ja – és meg tudja ismerni a világosságot, ami a sötétségben fénylik¹⁶. A lét akarata az, hogy az ember ezt megtegye, ez az ember szolgálata, őszkedet, a szeretet kezdete: a nyolcadik nap.

Az igazi megismerés átalakítja az embert. Ami nem alakítja át, nem igazi megismerés.

Ma semmi más nem alakíthatja át az embert, mint a megismerés, mert az öntudat alanya a *megismerő* ember.

A megismerés mélységét átalakító ereje mutatja. Megismerésének mélységi fokától függően szabadul meg az ember mesterségesen kitenyészett igényeitől, a fokozott égetéstől – vagyis a magam-érzéstől – egészen a test csökkentett oxigén igényéig. És technikájában is. Ez a gyógyulás útja.

Ezért a megismerés kultuszának kettős értelme van: elindítja a szeretet-tudatot, és egyszerismind át is alakítja az embert a szeretet-tudatnak megfelelően. Az ego-tudat számára a szeretet-tudat természetesen abszurd.

Szinte teljesen lehetetlen, hogy az emberiség többsége időben elérje ezt a tudatot és ezt az egyszerűséget. De akik tudnak róla, azok közül is csak kevesen fogják elérni.

De az emberek létrehozhatnak kis szigeteket, ahol többé-kevésbé megvalósítják ezt a tudatot. A lényeg, hogy egyáltalán legyenek ilyen szigetek.

Az ego-tudat számára ennek sincs se értelme, se jelentősége, ez nem is lehet másképp.

¹³ Pál levele a Rómabeliekhez, 8.6: “Mert a testnek gondolata halál; a Lélek gondolata pedig élet és béke.”

¹⁴ Máté 6,10.

¹⁵ Vallás, a 3. században alapította Mani, Perzsiában.

¹⁶ János 1,5.

Ahogy az ego-tudatot a magam-érzése, a „jó nekem – rossz nekem” vezeti, úgy vezeti a szeretet-tudatot a vágy, hogy *szeretet legyen*. Örül, ha szeretetet hoz létre és él át egyszersmind. Ez tiszta öröm: ez vezeti és orientálja a szeretet-tudatot.

Minden más a megismerés dolga, lépésről lépésre, mélységről mélységre.

Azzal kezdődik, hogy akarjuk a teljesebb megismerést: ez minden további lépés előfeltétele. Ez a nyolcadik nap hajnalpírja. A nyolcadik nap a semmiből származik. Az igazi forradalom napja: a szeretet forradalmáé, ami senki ellen sem irányul.